

Egy festőfamília képei

Id. Markó Károly emlékezete

Id. Markó Károly születésének 200. évfordulóján a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményéből rendezett kiállítás tekinthető meg a Móra Ferenc Múzeum emeleti termében. A kiállításon 13 olajfestmény és több mint 30 grafikai mű látható a művész és gyermekeinek legszebb alkotásaiból. Az anyag kiválasztásában több szempont játszott szerepet, elsősorban az, hogy keresztmetszet adjunk a festő életművéről, amely főként olajképein mutatható be, ugyanakkor rajzai, vázlatai betekintést nyújtanak a nagy képek létrejöttének folyamatába.

A kiállítást nyitó hat képből álló gouache-sorozat még Markó fiatal korában készült, abban az időszakban, amikor elszánta magát, hogy apja akaratával ellentétben a festői pályát választja. Első próbálkozásai ehhez hasonló sorozatok, amelyeket felvidéki barátságai során a táj nevezetesebb pontjairól, az ott található romokról és várakról készített. Ezek a műveken még nem figyelhető meg a később annyira jellegzetes és egyedülállóan „markói” felfogás, mint ahogyan másik korai művén, a Krisztus a keresztfán címűn sem. Ezt a képet már tízéves bécsi tartózkodása alatt (1822-1832) festette, feltehetőleg az akadémiai tanulmányok hatására.

Bécs után Itáliába költözött családjával. Rájött, hogy a klasszicista hagyományok folytatójaként nem maradhat saját szülőföldjén, hanem éppen ezeknek a hagyományoknak, az antik mitológiáknak színhelyén kell dolgoznia. Itt születő képei – amelyek valójában tájképek – egyrészt mitológiai jeleneteket ábrázolnak, másrészt az olasz nép életéből vett eseményeket (pl. aratás) dolgoznak fel. A műveken azonban mégsem az alakok juttatják a főszerepet, hanem a jelenetek háttéréül szolgáló, végtelen aprólékosággal, finomsággal és szeretettel kidolgozott tájrészletek, fák, virágok, bokrok.

Függetlenül a témától, a képek kompozíciója általában megegyezik: távolba nyúló olasz táj, amelyet bizonyos fajták, növények, illetve egy-egy rom tesz jellegzetessé, a képek előterében oldalt f csoportok s közepén tö partján vagy tisztáson a szereplő alakok láthatók. A kiállításon bemutatott képek közül néhányon az itáliai táj egyes eseményeit örökítette meg a festő, például az igen gyakran megfestett aratási jelenetet, vagy egyszerűen egy csoportosulást, másokon a szintén igen jellegzetes mitológiai figurákat láthatjuk.

Gyermekei festészetükben apjuk nyomdokait követték, jóllehet a mitológiai témáktól elszakadtak már. Ők még inkább a tájra koncentráltak (például ifj. Markó Károly: *Erdei tájkép*), de későbbi képeiken már a klasszicista modortól is eltávolodva oldottabb ábrázolásmódra törekedtek.

A rajzok, vázlatok és akvarellek ezeknek a nagy műveknek előkészítő fázisában születtek meg. Nem ismerjük valamennyinek kész, befejezett ábrázolását, de akad egy-két egyértelmű összefüggés (például Olasz táj aratási jelenettel, és a hozzá kapcsolódó két, Markó vázlatfüzetéből származó lap: Ökrösszekér, Aratásból hazatérő társaság). A négyzethalós lapokon a munka egyes állomásait leshetjük el: a felosztott vázlat négyzeteit egyenként, külön kidolgozva vitte fel a vászonra. Rendkívül érdekesek, ugyanakkor szépek és „modernek” a mester és gyermekeinek ceruzavázlatai, amelyek egy-egy, hirtelen ihlettel megragadott motívumot mutatnak be, legtöbbször a táj részleteit, házakat, ablakokat, vagy akár kisebb virágtanulmányokat. Feltűnő a hasonlóság apa és András fia egyes rajzai között.

HESSKY ORSÓLYA

Sasvári ismét Jézus lesz

– Mennyire szabták ezt a szerepet a te egyéniségedre?

– Egyáltalán nem az én hangomra írták. Sok mindenre gondoltak a szereppel kapcsolatban, csak rám nem. Az alkotók nem akarták, hogy az emberek azt gondolják: na, a Sasvári mindig Jézust játszik! Próbáltak más szereposztást találni, mindenféle énekeseket és színészeket meghallgattak, de nem felelt meg senki, így aztán végül engem kértek föl.

– Godolom, ilyenkor a darab alakul a próbák alatt is.

– Hajjaj, de mennyire! Mondhatom, hogy közösen alakítottuk ki a mostani változatot. Vikidál Gyulával és a rendező Nagy Viktorral együtt oldottunk meg bizonyos részeket. Maximálisan beleszólhattunk, hogy jobbá tegyük az egészet. De ez egy új mű esetében természetes dolog, hiszen bizonyos problémák csak akkor derülnek ki, amikor már a színpadon dolgozunk.

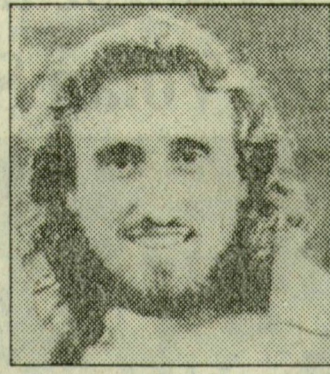
– Te most nem vagy tagja egyetlen színháznak sem...

– A Rocksínház tagja voltam kilenc évig, s most is ott dolgozom, csak nem ott van a munkakönyvem. Az Atlantic színészügynökséghez szegődtem. Ennek az az előnye, hogy szabadabb vagyok, a menedzserem könnyebben tudja egyeztetni a fellépéseimet.

– A Seven Arts menedzseriroda is működik már. Miért jobb az ügynökségnél, mint egy színház állandó tagjának lenni?

– Egyrészt anyagilag is előnyösebb, de talán még fontosabb, hogy sok gondot levesz a vállamról, intézi az ügyeimet, van telefonja, bármikor elérhető, nagyon sok ismeretsége van, helyettem tárgyal, futkos, szerződést köt, s én így arra tudok koncentrálni, ami a fő feladat, hogy a színpadon száz százalékot teljesítsek.

– Jézust énekelted a Szuper-

FOTÓ: NAGY LÁSZLÓ

Negyedik darabban lép föl a Dóm téren, másodszor lesz Jézus. Sasvári Sándor ráadásul legtöbbször (a Nyomorultak kivételével) meghalni jött erre a színpadra. Idén a Mária evangéliumában Jézust éneklí, ahogy ő alakította a szerepet a márciusi Madách-béli ősbemutatón is. Talán húsz percet beszélgettünk egy próbaszünetben a Dóm téri lelátó tetején, de legalább négyszer kellett felbeszakítani a társalgást: gyerekek jöttek autogrammot kérni. Az egyik kisfiú (lehetett vagy nyolcéves) aláírás után egy nagy ragógumival jutalmazta kedvencét

szárban, és most a Máriaiban; mi a különbség a két szerep között?

– Más szövegeket, dallamokat kell énekelni, de a tartalma ugyanaz.

– Melyik a nehezebb?

– A Webber-mű. Az eszméletlen nehéz szöveg, fantasztikus amplitúdója van, magasságok, mélységek, lágyaságok, keménységek. Ez valamivel könnyebb, de ez is eléggé magasra van írva.

– Szabadúszó vagy. Merre fogsz úszkálni a következő évadban?

– Főképpen a Rocksínháznál, minden eddigi szerepemet énekltem tovább, és természetesen az újakban is számíthatnak rám, és én is számíthatok a Madáchban tovább játszó Mária, ha meg tudunk egyezni.

– Ez mit jelent?

– Eddig elég jelképes gázsit kaptam, ennyiért nem vállalom tovább. A gazdasági igazgató azt mondta ennyi pénz van, többet nem tud fizetni. Akkor elvállaltam, de tovább annyiért nem csinálom.

– Mennyi volt ez, ha nem titok?

– Bruttó háromezret fizettek előadásonként. Most legalább a dupláját kérem, de ez sem egy nagy összeg. Egyébként a másik két vendéget is alulfizették eddig. Vikidál Gyuszi ugyan valamivel többet kapott, mit én, de Sáfár Mónika még kevesebbet. Még az is nevésséges, amit most kérünk, különösen, hogy bebizonyosodott: a közönség miattunk jön be, ránk kíváncsi.

– A szabadtérin jobban megéri?

– Itt tisztességesen megfizetnek. Egy fix összeget kapok a próbákért és a három előadásért, ebből én fizetem a költségeimet is.

– Szólóénekesi karrier?

– Augusztus 21. és 25. között megyek a sopoti fesztiválra, ahol két dalt fogok énekelni angolul. Az egyik teljesen saját szerzeményem, a másik csak félig. Ezt közvetíti a Sky és a Super Chanel is. A fesztiválon is olyan számot énekelek, amelyik első megjelent önálló kazettámon található. Nem volt valami nagy propagandája, Pesten egy-két boltban kapható, meg a színházban előadások alkalmával áruljuk. Talán most ide is hoznak belőle néhányat. A Rocksínház adta ki, ők fedezték a stúdiómunkálatokat, de még én is adtam hozzá pénzt.

M. T.

Gyerekkoromban, a Zsótér-háznak Papp Gábor festőművész mellett ő volt a legérdekesebb lakója, ő, dr. Lévy Ferenc. Mondhatnám úgy is, hogy alakja, mert hatalmas szakállával – melynél talán nagyobb nem is akadt ebben a városban – Bruszilovra, az első világháború legendás hadvezérére, vagy talán inkább Tolsztojra emlékeztetett, melynek divatját is Oroszországból, valahonnan Mandzsúriából hozta magával... Le nem vágatta volna az istenért sem. Inkább elúrta, hogy céltáblája legyen a városiaknak, de még azt is, hogy az édesanyák vele ijesztgetessék a csintalan korosztályt:

– Vigyázz, mert elvisz a Mikulás bácsi...!

A Zsótér-ház Korzó mozi felőli első emeleti sarkát, a térre néző erkéllyel tartotta megszállva. Túlásnak tartanám, ha azt mondanám, hogy lakta, mert a lakásnak elengedhetetlen tartozéka a lakbér, már pedig ő is, apáméhoz hasonlóan mint rossz bérfizető, csak megúrt volt ebben a minőségében. Nem is nyugodtak addig, míg a 30-as évek közepén a mi szomszédunkba, a folyosónk közepére, Sirichich közjegyző volt irodája helyére nem költözötték, kisebb lakásba. Így lett előszörre a közvetlen szomszédunk. Az is marad másodsorra is, amikor apámékkal együtt a Széchenyi tér 13. szám alá költözött. Ha jól emlékszem, ez 1936 nyarán volt, amikor vége szakadt fiatalkorom első korszakának, s itt kezdődhetett a vele való barátságom ideje.

De maradjunk csak a Zsótér-házban ahol mi, hancúrozó gyerekek gyakran megálltunk lakása ajtaja előtt, amelyen egy cédulán ez a furcsa értesítvény állott:

Távollevő otthona szentély!

Erőszakoskodó, részeg, nadrágos és lyukas rabló kur...tízánoknak kiinn a helye!

Távollétemben megbízottam felhívása parancs... Nincs nappali átszálló fekhely és tisztogatás!

Pletykákra nem vagyok kíváncsi. Csak írásbeli kérelemre válaszolok... Távollétemben csecsebecsét és fényképeket lopni tilos! Ital csak jelenlétemben fogyasztható! Úri barátaim saját otthonuk szentségét tiszteljük házamban! Távollétemben minden magánérdeklődés tilos!

Ki volt ennek a furcsa értesítvénynek a szerzője, ki volt ennek a lakásnak a gazdája? Mi gyerekek, persze

Csongor Győző

A Zsótér-ház gyermekei (20)

„...megismerkedünk városunk ügy- és légvédjével, kinek bár Allah megnövesztette szakállát, nem kívánhatta, miszerint háremet is tartson...”

sokszor találkoztunk vele, megbámultuk fehér szakállát, hosszúszerű tajtékpiját. Bővebben csak akkor kezdett érdekelni, mikor, mint mondtam, szomszédok lettünk.

Derzsenyei dr. Lévy Ferenc, felsővárosi család szülötte (sz. 1881.), akire a 20-as években már csak a Bárka utcai szülőház, meg a tápai libalegelőn levő 250 négyszögölnyi üres telek emléke maradt. Akit apám tréfásan csak úgy titulált a „Nagy diktátor” dedikációjában, mint tanács nélkül szűkölködő jogvédőt, politikust és frontharost, de közelebről, barátilag csak így figyelmeztetett:

– Bolond vagy te Ferkó...!

Pedig csak egy baj volt nála, mégpedig az, hogy az eseményeket sohasem tudta hidegvérrel szemlélni, akár kulturkérdezőről, politikáról vagy akár sportról is volt szó. Az első világháborút mint 46-os harcolta volna végig, ha történetesen hadifogságba nem került volna. Hazakerülve, egyidőben azt tartották róla, miszerint „ébredő magyar”. Ebből pedig csak annyi az igazság, hogy azokat is „mögtpaszaltta”. Egyébként rendes ember volt s főleg magyar. Úgy tudom, meggyőződéséért ült is keveset. Csak egyetlen egy dolgot nem tudott megszokni. Mármost, hogy a kiszabott határok között éljen. Nem volt életelve, hogy ubi bene, ibi patria...

Bár, édesapám sokszor kifejtette előtte, vita közben:

– Azért ebben a kisebb országban is meg lehetne élni, ha becsületes demokrácia volna.

Ferkó azonban demonstrált...

Amije volt, azzal. Már tudniillik a hosszú, levágatlan szakállával. Kijelentette, addig le nem vágatja, amíg a történelmi Magyarország területileg helyre nem áll.

S ebből nem tágitott. (Mikor később, a bécsi döntések idején arra próbáltuk rávenni, hogy valamiképp ő is „revidéáljon” a szakállából – hajthatatlan maradt, mondván: – Őcsém! Vagy az egész, vagy semmi!)

Fanatizmusa vitte el Nyugat-Magyarországra, „Pali bácsi” oldala mellé. Amint azt a kérészéletű „Lajtábság” hivatalos lapja fejlécéből igazolni is tudom, tárcanélküli külügyminiszeri címet is viselt.

Ügyvédi irodáját a kliensek nem olyan gyakran látogatták. Pedig azt a megbocsátható furfangot is elkövette, hogy református létere kitette a falra a Szűz Mária képét, a Szege-d-környéki tanyai magyarok érzékenységre gondolva. Háztartását annál sürűbben látogatták leszerelt tiszték, akik lovagias ügyekben zaklatták. Vagy a társadalom peremére szorult egyének, akik kis vízen is képesek voltak egy-egy gályát kormányozni, vagy olyanok, akik a jognak a házagában próbáltak megkapaszkodni, akik az irodáját valamiféle villámhárítónak tekintették, akár valamiféle testi épség biztosító vállalatnak fogták fel irodáját. Kultúr- s egyéb alamizsnások. Nem csoda, hogy – agglegény lévén – lakását éjjeli menedékhelynek is tekintették. Még a Zsótér-házban való tartózkodása idején, egy nyáron történt, hogy újabb „általános tudnivalók”-at tartalmazó cédula ragasztódott ki az ajtóra:

Az időjárásra tekintettel iroda- és magán üzemi-költségre való tekintettel vendégszolgák a napfényes ligetek fehér padjaira (1. Matuhner-szálló) helyeztetek át.

Kultúr- és egyéb alamizsnások csak pénteken, elismervény ellenében szolgáltathatnak.

Politikai-, frontharcos stb. társadalmi tanfolyamok a tiszaparti füzesekben – csak 10 perces folytatásokban tartatnak.

Félszázados hölgyek vonják meg tőlem bizalmukat! Ledánságuk duzzadó vágyainak lecsendesítésére nem vállalkozom.

Emlékszem, egyidőben Feri bátyánk erős ostromnak volt kitéve agglegény volta miatt. Egy hódmező-vásárhelyi vénleány-terstvépár vetette ki rá a hálóját. Mi, zsótérházi gyerkőcök megfigyeltük, miszerint fölvaltva, de sohasem együttesen látogatták az irodáját. Feri bátyánk unta meg hamarabb a „férfinéző” látogatókat. Mint édesapámnak kijelentette:

– Allah megnövesztette ugyan a szakállamat, de azt nem kívánhatja tőlem, hogy háremet is tartsak. De a hölgyek táguljanak kezelemből, mert nem állok jót magamért... s ha kezembe kapom pilleszárnyukat, fogadom, elveszítik himporukat...!

Tehát csak nyilatkozott, de nem nyíratkozott.

Elkövetkezett a második világháború. Hősünk pályát cserélt. Légoltalmi parancsnoknak képezte ki magát. Tányérsapkát tett a fejére s szorgalmasan járt légvédelmi tanfolyamról tanfolyamra, ahol a háta mögött csak „ügyvéd-légvéd” bácsinak titulálták.

Hadifogsága idején megtanult oroszul. Ennek élete utolsó három esztendeje alatt vette hasznát, a főlzabadulás után mint orosz tolmács. 1947-ben halt meg.

A harmincas években sokszor láttam karikatúráját, a rövidéletű „Tüsök” című élclap hasábjain, melynek egyik legsikerültebb figurája volt az „idegönforgató” Kodvágó Illés mellett.

Sohasem tartozott valamilyen párthoz, vagy csoporthoz, a maga állította igazságért harcolt. Mint szavajárása volt:

– Tudod testvér, én nem igen szeretek beszélni, de ha igazságod van szó, én ott vagyok „szőröstü-bőröstü...”

Ott is volt mindig – már ami a szakálla szőret illeti.

(Folytatjuk)